

ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ

Колеснікова Марія Вікторівна

аспірант Сумського державного університету

Право на отримання відкритої або інформації про роботу державних органів може бути реалізоване в двох площинах: як фізичної особи (громадянина України), так і як особи що виконує свої професійні обов'язки - журналіста.

Стаття 34 Конституції України гарантує кожному право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань [1]. Це право регламентується Цивільним кодексом України, Законами України "Про інформацію", "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні", "Про телебачення і радіомовлення", "Про інформаційні агентства" та іншими. Право на одержання й поширення інформації закріплено в міжнародних нормативно-правових актах, наприклад, Загальною декларацією ООН прав людини; Європейською Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод; Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та в інших. Наприклад, Загальна декларація ООН прав людини 1948 року закріплює «свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів»[2]. Стаття 10 Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року встановлює: «Кожна людина має право на свободу виявлення поглядів. Це право включає свободу... одержувати і поширювати інформацію та ідеї без втручання держави і незалежно від кордонів»[3].

Захист професійної діяльності журналіста закріплені також в Кримінальному кодексі України, Кодексі адміністративних правопорушень, Законах України "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів", "Про боротьбу з корупцією", тощо.

Журналіст має право:

- на вільне одержання відкритої за режимом доступу інформації (розрив чи змішування змісту офіційної інформації, що оприлюднюється, коментарями засобу масової інформації або журналістом не допускається);
- проводити власне дослідження і аналіз діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, давати їй оцінку, коментувати;
- відвідувати державні органи влади, органи місцевого і регіонального самоврядування, а також підприємства, установи і організації та бути прийнятим їх посадовими особами;
- відкрито здійснювати записи, в тому числі із застосуванням будь-яких технічних засобів, за винятком випадків, передбачених законом;
- на безкоштовне задоволення запиту щодо доступу до офіційних документів;
- звертатися до спеціалістів при перевірці одержаних інформаційних матеріалів на збереження таємниці авторства та джерел інформації, за винятком випадків, коли ці таємниці обнародуються на вимогу суду;
- переваги на одержання відкритої за режимом доступу інформації;

Законом України "Про інформацію" передбачено, що "умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів та/або переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику, здійснювані посадовою особою або групою осіб за попередньою змовою, тягне за собою кримінальну відповідальність відповідно до Кримінального кодексу України" (ч. 4, ст. 45-1)[4].

Відповідно до статті Кримінального кодексу України "Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів", "умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років". В ч. 2 статті 171 передбачена відповідальність за переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику, здійснюване службовою особою або групою осіб за попередньою змовою у вигляді штрафу до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням права обіймати певні посади на строк до трьох років[5].

Згідно Кодексу України про адміністративні правопорушення, за неправомірну відмову в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у випадках, коли така інформація підлягає наданню на запит громадянина чи юридичної особи відповідно до законів України "Про інформацію", "Про звернення громадян" та "Про доступ до судових рішень" - встановлено адміністративну відповідальність у вигляді накладання штрафу в розмірі від п'яти до

двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, за повторне вчинення протягом року до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян[6].

Законом України "Про боротьбу з корупцією" державному службовцю або іншій особі, уповноваженій на виконання функцій держави, заборонено відмовляти фізичним та юридичним особам в інформації, надання якої передбачено правовими актами, умисно затримувати її, надавати недостовірну чи неповну інформацію[7].

В Законі України "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів" закріплено, що відповідальність за скоєння злочину проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкоджання його службовій діяльності прирівнюється до відповідальності за скоєння таких же дій проти працівника правоохоронного органу. Службова діяльність журналіста не може бути підставою для його арешту, затримання, а також вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених ним матеріалів та технічних засобів, якими він користується у своїй роботі. Цей Закон визначає правові, економічні, організаційні засади державної підтримки засобів масової інформації та соціального захисту журналістів[8].

Аналізуючи законодавство можна зробити висновок, що журналісти мають особливий правовий статус з огляду на право доступу до інформації.

Журналіст, виконуючи свою діяльність захищений законом від арешту, затримання, чи вилучення зібраних ним матеріалів. Злочинна діяльність проти особи журналіста прирівняна до діяльності проти працівника правоохоронного органу. Крім того органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані надавати засобам масової інформації повну інформацію про свою діяльність через відповідні інформаційні служби органів державної влади та органів місцевого самоврядування, забезпечувати журналістам вільний доступ до неї, крім випадків, передбачених Законом України «Про державну таємницю», не чинити на них будь-якого тиску і не втручатися в їх виробничий процес.

Використана література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
2. Загальна декларація прав людини 1948 року.
3. Конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 року (Рим, 4.XI.1950).
4. Закон України «Про інформацію» Верховна Рада України; Закон від 02.10.1992 № 2657-ХІІ.
5. Кримінальний Кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України від 05.04.2001 №2341-111.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-Х.
7. Закон України "Про боротьбу з корупцією» Верховна Рада України; Закон від 05.10.1994Ж356/95.
8. Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» Верховна Рада України; Закон від 23 вересня 1997 року N 540/97-ВР.

Колеснікова М.В., Питання захисту професійної діяльності журналістів // Правова система України у світлі сучасних активних реформаційних процесів: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 29-30 грудня 2010 року. - Київ: у 2-х томах. - К. : Центр правових наукових досліджень, 2010 - Т 2 -132 с.